

Bijlage 1 – stand van zaken moties, toezeggingen en onderzoeksresultaten

Stand van zaken moties en toezeggingen

Motie over een actieplan om de stille reserve actief te benaderen en terugkeer in het onderwijs zo aantrekkelijk mogelijk te maken

Kamerstuk 27 923, nr. 451
(Kwint en Westerveld)

De Tweede Kamer verzoekt de regering een actieplan op te zetten om de stille reserve actief te benaderen om terug te keren in het onderwijs en dit zo aantrekkelijk mogelijk te maken

Motie over een onderzoek naar waarom vertrekkende docenten het onderwijs verlaten

Kamerstuk 27 923, nr. 452
(Peters en Paul)

De Tweede Kamer verzoekt de regering om onderzoek te doen bij een representatief aantal vertrekkende docenten waarom ze het onderwijs verlaten; verzoekt de regering om de Kamer hierover voor de begrotingsbehandeling te informeren.

Motie over aanpakken rond zijinstromers met elkaar verbinden en stoppen met aparte financiële regelingen om leraar te worden

Kamerstuk 36 200 VIII, nr. 99
(Van der Molen)

De Tweede Kamer verzoekt de regering om deze aanpakken te verbinden, zodat beter samen met

Stand van zaken

Het direct en actief benaderen van de groep stille reserves is vanwege AVG wetgeving erg lastig. Zie daarvoor ook de antwoorden van de toenmalige minister van Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media op Kamervragen die eerder zijn gesteld over dit thema in 2019.¹ We onderzoeken op dit moment of en hoe dit toch mogelijk is.

Daarnaast gaan we de groep stille reserve indirect aanschrijven. We onderzoeken nog of dit kan via een algemeen bericht via het ABP en anders gebruiken we de kanalen van hogescholen en universiteiten om alumni te bereiken.

Tot slot kijken we ook of een onderzoek onder deze doelgroep kan bijdragen aan het beter in kaart brengen van de redenen waarom zij niet meer voor de klas staan. Dit onderzoeken combineren we met het onderzoek over vertrekkende leraren dat naar aanleiding van de motie Peters en Paul wordt gestart. Op die manier kunnen we gerichtere acties ondernemen om deze groep te enthousiasmeren om terug te keren in het onderwijs.

Stand van zaken

Ter voorbereiding van de onderzoeksopzet is eerst verkend wat op basis van eerdere onderzoeken bekend is over het vertrek van docenten. Er is al veel kwantitatieve informatie voorhanden over de uitstroom van leraren, kwalitatieve inzichten vanuit het perspectief van vertrekkers kunnen dit aanvullen.

Dat heeft geleid tot een onderzoeksvraag die zicht richt op een kwalitatief onderzoek specifiek onder mensen die recent het onderwijs hebben verlaten of die mobiel zijn binnen het onderwijs. Dit proces bevindt zich nu in de offertefase. Het voornemen is om het onderzoek mee te sturen met de lerarenbrief van december.

Stand van zaken

In december '23 is de Kamer geïnformeerd over de aanpak van de personeelstekorten in het onderwijs en het werkplan samen voor het beste onderwijs. Onderdeel van dit werkplan is het vormen van onderwijsregio's. In de onderwijsregio werken schoolbesturen en lerarenopleidingen samen aan voldoende en goed opgeleide leraren en schoolleiders. Binnen de onderwijsregio's zijn de bestaande samenwerkingsverbanden Regionale aanpak

¹ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/ah-tk-20192020-1201.html>

zij-instromers kan worden gezocht naar de meest geschikte route om leraar te worden, en tevens te stoppen met aparte financiële regelingen om leraar te worden en deze middelen beschikbaar te stellen voor regionale samenwerkingsverbanden zodat zij zij-instromers kunnen helpen met de financiële ondersteuning van het opleidingstraject.

Motie over pabo praktijkopleiding

Kamerstuk 36 200 VIII, nr. 189
(Paul)

De Tweede Kamer verzoekt de regering te onderzoeken of een pilot met een vierjarige voltijdpraktijkopleiding kan worden gerealiseerd per volgend schooljaar, en de Kamer daarover voor het zomerreces te informeren.

personeelstekort (RAP) en Samen opleiden (SO&P) gebundeld. Op deze manier pakken we de huidige versnippering aan.

Het werven, opleiden en begeleiden van zij-instromers en het kiezen voor de meest passende route is tevens ondergebracht in de onderwijsregio.

Daarbij heeft de onderwijsregio een loketfunctie. Het loket zorgt voor het werven en matchen van zij-instromers. Op deze manier worden zij-instromers ondersteunt in het voortraject. En worden zij-instromers geholpen in het sneller vinden van de juiste route.

Een landelijk dekkend netwerk van onderwijsregio's zorgt ervoor dat zij-instromers binnen elke regio de juiste begeleiding krijgen.

Op dit moment wordt een duurzaam financieringsinstrument voor de onderwijsregio's uitgewerkt. In deze regeling worden de middelen van de RAP- en SO&P-regeling samengebracht en eveneens de middelen voor het voortraject van zij-instromers.

Reeds gevormde onderwijsregio's kunnen vanaf 1 januari 2024 via deze regeling alle middelen aanvragen.

De subsidieregeling voor zij-instromers is een effectieve maatregel en zorgt jaarlijks voor 2.000 nieuwe zij-instromers. Voor de continuering is deze regeling recent met een jaar verlengd.

Stand van zaken

Er zijn verschillende pabo's die trajecten aanbieden, al dan niet in samenwerking met schoolbesturen, waarbij pabostudenten daarnaast kunnen werken in het onderwijs als onderwijsassistent of leraarondersteuner. Uit recent onderzoek van DUO blijkt dat 28 procent van de pabostudenten (7428 studenten) in 2022 (betaald) werkzaam is in het onderwijs na hun studie. Dit was in 2021 nog 23 procent. Daarvan werkt driekwart als onderwijsondersteunend personeel. Van de voltijdstudenten is 15 procent tegelijkertijd werkzaam in het onderwijs. Daarnaast wordt ongeveer de helft van de leraren nu opgeleid binnen Samen Opleiden. Hierdoor vindt minstens 40% van de opleiding in de praktijk plaats. In de onderwijsregio's wordt het aantal studenten dat via dit concept opgeleid wordt uitgebreid naar 100%.

We hebben naar aanleiding van de motie onderzocht of het pabo praktijkopleiding initiatief op korte termijn kan worden gerealiseerd en of pabo's bereid zijn dit plan uit te voeren. Een eerste inventarisatie leert dat dit initiatief qua studeerbaarheid voor studenten zeer ambitieus is.

Waardoor dit plan naar verwachting voor een zeer kleine groep geschikt is en de kans op uitval groot zoals we ook zien in het geval van groenpluk. Ook de organiseerbaarheid voor pabo's is een knelpunt. De motie biedt aanleiding voor verder gesprek met pabo's over trajecten waarbij leren en werken zo goed mogelijk kan worden gecombineerd, voor zoveel mogelijk doelgroepen.

Motie over actieplan instroom tekortvakken lerarenopleidingen

Kamerstuk 31 288, nr. 996
(Van der Molen en Westerveld)

De Tweede Kamer verzoekt de regering om in kaart te brengen hoe desbetreffende individuele tweedegraads lerarenopleidingen ervoor staan en wat er (financieel) voor nodig is om hen in stand te houden; verzoekt de regering om samen met de betrokken opleidingen en het werkveld een ambitieus actieplan op te stellen om de instroom en het studiesucces te vergroten; verzoekt de regering om de Tweede Kamer voor het zomerreces over beide punten te informeren,

Stand van zaken

De bekostiging voor hoger onderwijs wordt beschikbaar gesteld aan instellingen. De bekostiging is (deels) gebaseerd op studentaantallen. De instellingen waar de desbetreffende tweedegraads lerarenopleidingen onder vallen zijn allemaal financieel gezond. OCW investeert flink om de instroom in de lerarenopleidingen te vergroten en om uitval te voorkomen. Jaarlijks heeft OCW € 8 miljoen euro beschikbaar gesteld voor hbo-opleidingen in tekortsector onderwijs. Om te zorgen dat hogescholen in krimpregio's kunnen blijven beschikken over een voldoende breed aanbod aan opleidingen ten behoeve van tekortsectoren of de specifieke regionale arbeidsvraag is er € 90 miljoen geïnvesteerd voor de periode 2022-2025. Voor de invulling van de € 90 miljoen werkt Vereniging Hogescholen momenteel een plan uit. Naar verwachting vallen de betreffende tweedegraads lerarenopleidingen ook onder dit plan.

Met de lerarenopleidingen hebben we afspraken gemaakt om de instroom en het studiesucces te vergroten in het bestuursakkoord 2022 hoger onderwijs en wetenschap². Om versnippering van plannen tegen te gaan is hierbij aangesloten op de pas afgesloten werkagenda Samen voor het beste onderwijs en het bestuursakkoord flexibilisering lerarenopleidingen. Concreet betekent dit dat lerarenopleidingen zich inzetten om het voor professionals met een ho-opleiding aantrekkelijker te maken om te kiezen voor de verkorte lerarenopleiding. Het wordt hierdoor mogelijk om binnen twee jaar een tweedegraads bevoegdheid en bachelor behalen.

Lerarenopleidingen bieden bi-diplomeringstrajecten aan waardoor studenten een dubbele bevoegdheid kunnen behalen. Bijvoorbeeld de combinatie van overschotvak geschiedenis met tekortvak Nederlands. Of Nederlands met Engels.

Tevens zetten opleidingen zich in om leraren met een bevoegdheid in korte tijd een extra bevoegdheid te laten halen.

Daarnaast zijn er afspraken gemaakt met de lerarenopleidingen in het bestuursakkoord flexibilisering lerarenopleidingen. Eind 2022 is de Kamer geïnformeerd over de tussenresultaten.³ Begin 2025 volgt de evaluevaluatie.

De resultaten uit het bestuursakkoord 2022 Hoger onderwijs en wetenschap worden tevens gemonitord. In 2025 volgt de tussenevaluatie en in 2029 de evaluevaluatie.

² [Bestuursakkoord 2022 hoger onderwijs en wetenschap](#)

³ Kamerstuk 27923, nr. 449

Motie over laagdrempelige instroomroutes tot vakleerkracht muziek of muziekspecialist

Kamerstuk 36 132, nr. 10
(Van Meenen, Paul, Peters, De Hoop, Westerveld, Kwint)

De Tweede Kamer verzoekt de regering om te onderzoeken welke laagdrempelige instroomroutes tot vakleerkracht muziek of muziekspecialist in het basisonderwijs aangeboden kunnen worden en de Kamer hier voor 6 juni over te informeren.

Stand van zaken

Naar aanleiding van deze motie is overlegd met de Vereniging Leraren Schoolmuziek (VLS), de Vereniging Onderwijs Kunst en Cultuur (VONKC) en het hbo-netwerk kunstvakdocentopleidingen (KVDO). Op basis van onze analyses en deze gesprekken kunnen wij uw Kamer een aantal bestaande routes melden.

In de motie wordt gesteld dat in het primair onderwijs alleen mogelijk is om vakleerkracht muziek te worden door een volledige pabobevoegdheid te behalen. Dit klopt niet. Na afronding van de Pabo, waar muziek onderdeel is van de opleiding, is de student geen vakleerkracht muziek maar een bevoegd docent die ook muziek kan geven.

Om als muzikant muziek te geven in het primair onderwijs zijn drie bestaande routes:

1. De functie vakleerkracht muziek kan behaald worden na het afronden van de vier jaar durende hbo-bachelor opleiding Docent Muziek. Deze opleiding leidt op tot een bevoegdheid om het vak muziek in het gehele primair en voortgezet onderwijs te geven.
2. Een aantal opleidingen Docent Muziek biedt naast een voltijdsopleiding ook verkorte trajecten van de voltijdsopleiding aan voor geschoolde musici die een hbo bachelor Muziek hebben afgerond aan een conservatorium en zich dus hebben gespecialiseerd in een bepaald instrument of een andere muzikale professie zoals componist.
3. Op het Koninklijk Conservatorium in Den Haag bestaat bovendien een zij-instroom opleiding Docent Muziek. Besturen die een zij-instromer voor het vak muziek aannemen kunnen gebruik maken van de subsidie 'zij-instroom in beroep'. Deze subsidie wordt nog minimaal gebruikt voor muziekdocenten. Door DUO zijn in 2021 aan 5 en in 2022 aan 2 zij-instromers subsidieaanvragen toegekend voor het vak muziek. In het verleden is het voorgekomen dat enkele aanvragen van zij-instromers voor het vak muziek werden afgewezen. Dit is destijds besproken en de werkwijze van DUO is hierop aangepast.

Zoals aangegeven in de Kamerbrief van juli 2022⁴, blijven we zoeken naar de juiste balans tussen kwaliteit (eisen aan bevoegdheden) en kwantiteit (beschikbaarheid leraren). Het verlagen van de lat voor de instroom heeft daarbij geen voorkeur, gezien de gevolgen die dit kan hebben op de kwaliteit van het onderwijs. Gegeven bovenstaande mogelijkheden, met zowel mogelijkheden voor een

⁴ TK 2021-2022 Kamerstuk 27923 nr. 443

volledige als een verkorte opleiding, zien wij geen aanleiding voor aanvullende routes.

Kamervragen: Aanhangsel Handelingen II 2022/23, nr. 1126
Hoe gaat u ervoor zorgen dat deze afgestudeerden (van de internationale lerarenopleidingen ITEPS en ITESS op zo korte mogelijke termijn een bevoegdheid krijgen?

Stand van zaken

Zoals toegezegd in antwoord op deze Kamervragen zijn wij in gesprek te gaan met de betrokken hogeschool. Uit dit gesprek kwam naar voren dat er voor studenten de mogelijkheid bestaat om, via een opscholingstraject van een jaar, ook het diploma Opleiding Leraar Basisonderwijs of een tweedegraads bevoegdheid te behalen. Hierdoor kunnen alumni van deze opleiding daarna ook aan de slag in het reguliere Nederlandse onderwijs. Deze route is alleen haalbaar voor Nederlandstalige studenten. Echter bestaat er ook een grote groep studenten die niet Nederlandstalig is, maar wel geschikt is om op een IGBO/VO-afdeling van een school les te geven en dit ook graag zou willen. Omdat voor deze afdelingen dezelfde bevoegdheidseis geldt als voor het reguliere Nederlandse onderwijs, kunnen alumni van de ITEPS en ITESS geen les geven op een IGBO/VO. Uit gesprekken die wij hebben gevoerd, blijkt dat er meer knelpunten zijn rondom IGBO/VO-afdelingen en hun verhouding tot het reguliere onderwijs. Dit willen we breder aanpakken en verkennen wat daartoe de mogelijkheden zijn. Dit vraagt naar verwachting wetswijziging, wat een lange termijn planning vergt. Tegelijkertijd zoeken we naar een oplossing voor de kortere termijn voor wat betreft de inzet van de alumni van de ITEPS en ITESS op de IGBO/VO-afdelingen.

Toelichting recente onderzoeken

Advies Ideate: "Heb jij er wel eens over nagedacht om leraar te worden?"⁵

Het ministerie van OCW heeft Ideate benaderd om door middel van een co-creatieve en ontwerpende aanpak communicatieve interventies te ontwikkelen gericht op leerlingen en leraren in het voortgezet onderwijs om de instroom naar lerarenopleidingen te vergroten. De inzichten en het advies zijn tot stand gekomen door co-creatie met betrokken partners, experts en meer dan honderd leerlingen en docenten.

Samenvatting: Door middel van twee gerichte campagnes - één op de leraar en één op de leerling - kan gebouwd worden aan algemene bewustwording dat het leraarschap een uitdagend, waardevol en divers beroep is met veel ontwikkelmogelijkheden, en dat je als leraar ook een grote rol speelt in de werving van toekomstige collega's. Gerichte campagnes zullen echter alleen effect hebben, wanneer succesvol de koppeling wordt gemaakt naar het overwegen en uitproberen van het leraarschap. Hiervoor is een samenhangende orkestratie van interventies nodig.

Ideate heeft uitgangspunten opgesteld voor communicatieve interventies en interventies via de context van school die moeten zorgen voor meer instroom op de lerarenopleidingen:

1. Communicatie richting leerlingen moet gericht zijn op bewustwording en het ontdekken van de diversiteit, uitdagendheid en de maatschappelijke waarde van het leraarschap.

⁵ Het volledige rapport is te vinden op <https://www.aanpaklerarentekort.nl/documenten/rapporten/2023/06/22/eindrapportage-ideate>

Want leerlingen zoeken nu naar brede en flexibele studierichtingen, de keuze voor de lerarenopleiding voelt te nauw. En het beeld dat leerlingen van leraren hebben is eenzijdig: een docent geeft les en kijkt na. Leerlingen vinden flexibiliteit, vrijheid en ondernemerschap in hun beroep juist belangrijk en willen een richting op waarmee ze iets kunnen betekenen voor een ander en maatschappelijke waarde kunnen creëren. Het docentschap wordt echter weinig overwogen, terwijl dit juist aspecten zijn die het vak typeren.

2. Communicatie richting leraren moet gericht zijn op bewustwording van hun eigen houding en voorbeeldrol in de klas en het herkennen en aanspreken van je toekomstige collega. De boodschap kan bijvoorbeeld zijn: "Zie jij je toekomstige collega al in de klas zitten?" Want leraren zelf zijn de beste ambassadeurs van hun eigen vak. Door hen bewust te maken van wat ze uitstralen over hun beroep en ze te leren hoe ze op een natuurlijke manier leerlingen met talent voor het leraarschap kunnen herkennen en aanmoedigen, zijn ze een goed visitekaartje. Het is daarbij belangrijk om niet sturend of dwingend over te komen en de leerling zelf diens talent te laten ontdekken.
3. Combineer gerichte communicatiecampagnes op de leraar en leerling met interventies die helpen om het beroep beter te leren kennen en uitproberen, voor de studiekeuze. Leerlingen die al eerder ervaring hebben opgedaan met de taken en vaardigheden van een leraar (bijv. huiswerkbegeleiding, bijles etc.) kiezen namelijk veel vaker voor een carrière in het onderwijs.
4. Een samenhangende orkestratie van interventies is nodig, met een eenduidige boodschap. Organiseer en kenmerk daarom het aanbod dat er al is op scholen onder een herkenbare paraplu. Er gebeurt al veel in de verschillende onderwijsregio's en op vo-scholen rond voorlichting door peers (leraren in opleiding) en het laagdrempelig uitproberen van het leraarschap als scholier. Door de organisatie van uitprobeermogelijkheden en voorlichting met lerarenopleidingen en vo-scholen in de regio beter te organiseren en op elkaar af te stemmen, wordt het aanbod effectiever.

Ideate adviseert op basis van deze inzichten verschillende communicatiemiddelen te ontwikkelen. Een compleet overzicht daarvan is te vinden in het advies. OCW gaat samen met onderwijsorganisaties aan de slag met de uitwerking.

Onderzoek SHRM in primair onderwijs⁶

Onlangs is het monitoringsonderzoek naar strategisch personeelsbeleid (SHRM) in het po afgerond. Deze monitor is uitgevoerd in opdracht van OCW en vormde één van de afspraken uit de werkagenda.

Samenvatting: De conclusie is dat de vlag er over het algemeen goed bij hangt in het po en dat zich een positieve trend laat zien ten opzichte van eerder onderzoek. Met name de afstemming van het personeelsbeleid op externe ontwikkelingen en op de onderwijskundige doelen van de scholen worden hoog beoordeeld. Daarnaast komen de toepassing van het strategisch personeelsbeleid en de wijze waarop schoolleiders leidinggeven positief naar voren. Het ontwikkelperspectief van medewerkers en de professionele ruimte worden relatief minder beoordeeld, maar alsnog voldoende. Eén van de aandachtspunten is dat de kwaliteit van het SHRM beleid significante verschillen vertoont tussen scholen (en besturen). Op ongeveer een derde van de scholen is het personeelsbeleid goed op orde. Deze scholen scoren op alle indicatoren hoog. Daarnaast scoort ongeveer een kwart van de scholen duidelijk onder het gemiddelde en wordt het strategisch personeelsbeleid als 'matig' beoordeeld. Op deze scholen zijn er volgens schoolleiders relatief vaak te weinig geld en middelen beschikbaar en heeft het bestuur minder zicht heeft op de toepassing van het strategisch personeelsbeleid.

⁶ Het volledige rapport is te vinden op <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/04/03/strategisch-personeelsbeleid-in-het-primair-onderwijs>

Door middel van het wetsvoorstel SHRM willen we de positieve trend die is ingezet vasthouden, stimuleren dat besturen die minder ver zijn aan de slag gaan en de sector verder helpen, door concrete eisen te stellen. Over het algemeen blijkt uit het rapport ook dat er meer aandacht nodig is voor een goede evaluatie van het beleid en voor doorgroeimogelijkheden en specialisatiemogelijkheden binnen de school. De aandachtspunten vormen input om het SHRM beleid verder te versterken. Voor de versterking van SHRM zijn wij met de sociale partners in gesprek over wat een passend vervolg is.

Stand van zaken ontwikkeling onderwijsarbeidsmarkt dashboard

In de Kamerbrief van december jl. is met uw Kamer gedeeld dat er een opdracht ligt voor het ontwikkelen van een dashboard voor specifiekere sturingsinformatie op regionaal niveau. Inmiddels zijn verschillende potentiële gebruikers in het veld gesproken en is geïnventariseerd welke sturingsinformatie nodig is om de regio's te ondersteunen bij het maken van goed onderbouwde keuzes. De komende tijd zal een prototype ontwikkeld worden, welke ook wederom getest zal worden met gebruikers in het veld. Naar verwachting zal in Q4 het onderwijsarbeidsmarkt dashboard live gaan.